

Stipendierapport till Hiertanämnden/Sida
av Hanna Welin, frilansjournalist

”Att skriva om sexturism är att attackera någons levebröd”

En studieresa om journalisters villkor i Senegal och Gambia med särskilt fokus på möjligheter och utmaningar inom medierapporteringen av sexuell exploatering av barn i turistindustrin.

Resan genomfördes under perioden 20 december 2017 till 10 januari 2018. Intervjuarbeten och studiebesök genomfördes i huvudsak under en vecka i Dakar, Senegal, och tre dagar i Banjul/Bakau i Gambia. Intervjuer gjordes med journalister, myndighetsrepresentanter och frivilligorganisationer (NGOs) som arbetar med barns rättigheter.

I Senegal intervjuades bland annat:

CONAFE (Coalition Nationale des Associations et ONG en faveur de l’Enfant),
generalsekreterare Justine Laison
WADR (West Africa Democracy Radio), Sheriff Bojang Junior, journalist
RMD (Radio Municipal de Dakar) Doudou Coulibaly, journalist
Ndeye Fatou Wade, frilansjournalist

I Gambia intervjuades:

CPA (Child Protection Alliance), samordnare Njundu Drammeh samt
sex ungdomar i åldern 14–17 år från Voice of the Young.
The Ministry of Health and Social Welfare, Snr Officer Fanta Bey Sekou.
Gambia Tourism Board, Ousman Kebbeh, Snr Public Relations Officer.
Saikou Jammeh, journalist och ordförande i The Gambia Press Union.
Haddija Jawara, kvinnlig frilansjournalist och lärare.

För bakgrundsfakta har främst Ecpat Nederländernas rapporter: ”Don’t Look Away- be aware and report the sexual exploitation of children in travel and tourism” (inkluderande Gambia, Kenya, Madagaskar, Senegal och South Africa) och Don’t Look Away (CST Country Assessment The Gambia) använts som referensmaterial.

Hur definieras barnsexturism? Lagar och officiella policyer i Gambia och Senegal.

Det finns internationella lagliga definitioner av barnhandel, barnprostitution och barnpornografi men ingen enhälligt antagen eller juridisk definition av barnsexturism. I Ecpats rapporter används den här definitionen: ”kommersiell sexuell exploatering av barn av män och kvinnor som reser, vanligen från rikare till fattigare (utvecklings)länder, där de utför sexuella handlingar med barn”. Barnen utnyttjas sexuellt mot någon form av ersättning som antingen går till barnet självt eller tredje person (ofta familjemedlemmar).

Både Gambia och Senegal har signerat och ratificerat alla viktiga internationella konventioner gällande barns rättigheter i allmänhet inklusive barns rätt till skydd mot

sexuellt våld, utnyttjande eller exploatering. Det gäller såväl FNs Barnkonvention (1989) inklusive Tilläggsprotokollet från 2002 gällande skydd av barn mot barnhandel, barnprostitution och barnpornografi. Samma sak gäller "the African Charter on the Rights and Welfare of the Child (1999), den afrikanska motsvarigheten till FN-konventionen. Trots den officiellt progressiva hållning båda länderna har i barnrättsfrågor finns det ett enormt glapp mellan teori och praktik. Bristen på politisk prioritering av frågan gör att lagarna inte implementeras och resurser saknas att genomföra åtgärder. Lagstiftningen i båda länderna strävar efter att integrera internationell rätt i nationell rätt. Ett exempel är införandet av Children's Act i Gambia 2005 och le Code de l'Enfant i Senegal (ännu ej antagen av parlamentet). Men det finns fortfarande otydligheter och konflikter mellan islamsk sedvanerätt och sekulär rätt. Åldersgränsen för giftermål för flickor är exempelvis fortfarande 16 år (18 för pojkar) i Senegal och barnäktenskap förekommer ända ned i 14-15-årsåldern utan att det rapporteras eller leder till rättslig påföljd. Sexuellt umgänge inom ett barnäktenskap accepteras i islam även om bruden bara är 13 år.

Kvinnlig könsstympning är också förbjudet i båda länderna men bestraffas inte lagenligt. Även barntiggeri är förbjudet (men kringgås i Senegal med hänvisning till religiösa intressen, i praktiken koranlärares ekonomiska intressen).

I både Gambia och Senegal finns officiellt antagna nationella barnskyddsplaner (National Action Plans) med utarbetade strategier för hur man ska bekämpa våld och utnyttjande av barn inom olika sektorer, samt hur dessa sektorer bör samverka för en bättre helhetssyn kring barnets bästa. I båda länderna finns arbetsgrupper för samordning mot barnhandel men ingen specifik grupp för just barnsexturismen. I Gambia har Turistrådet utarbetat en nationell policy och en särskild uppförandekod för att förebygga och bekämpa barnsexturismen (The Gambia Code of Conduct for the Protection of Children from Sexual Exploitation in Tourism). Den ligger till grund för kampanjer och utbildningar av poliser, personal inom turism, socialarbetare, NGOs, ungdomsgrupper, föräldrar med flera. Nyligen har man även dragit igång informationskampanjer riktade till inresande på flygplatsen i Banjul.

I Senegal är barnsexturismen erkänd som ett problem bland de flesta aktörer men är knappast synlig i nationella planer eller informationskampanjer.

Generellt kan sägas att barnsexhandeln ökar i båda länderna på grund av ökad fattigdom som i sin tur leder till att många familjer använder sig av sk "negative coping mechanisms", överlevnadsstrategier som inte är förenliga med barns rätt till skydd.

Trots att turismen länge var på nedgång minskade inte barnsexturismen, snarare tvärtom. Det senaste året har turismen dock börjat öka igen i båda länderna. I Gambia är detta särskilt markant efter den diktatoriska regimens fall.

På senare år har barnsexturismen alltmer flyttat från de större hotellen (där det är förbjudet för gäster att ta med minderåriga till rummen) till mer ljusskygga etablissemang, såsom små privata "hotell" och lokala familjers hem. Det gör att den är svårare att upptäcka och eftersom många personer, familjemedlemmar, guider, hotellpersonal mm är direkt involverade i verksamheten, är det i stort sett ingen som rapporterar om övergreppen. Många av kontakterna som knyts mellan unga tjejer och utländska äldre män sker via sociala medier som ingen har koll på.

I medier skrivs ofta att sexturismen ökar, men man skiljer då inte på sexturism som handlar om vuxna och på den som handlar om utnyttjande av minderåriga. I själva verket har åldrarna hos dem som är utsatta för det sexuella utnyttjandet sjunkit och

många är så unga som 13–14 år. Viktigt att komma ihåg är att i både Gambia och Senegal är omkring 50 procent av befolkningen under 18 år. Umgänge mellan en äldre utländsk man och en ung senegalesisk/gambisk tjej ses ofta som något positivt, som öppnar dörren till ett bättre liv för en hel familj. Man ser gärna mellan fingrarna på det som sker, det blir en typ av dold prostitution. Dessutom är kunskapen om barns rättigheter, hur barn och unga kan drabbas av sexuellt våld och utnyttjande, oftast mycket låg. Det som sker kan också döljas eller "skyddas" utåt sett, genom att männen gifter sig med de minderåriga tjejerna. Övergreppen kan också ske när unga tjejer arbetar som hembiträden hos utlänningar.

Journalisternas och medias roll i bevakningen av barnsexturismen:

1. Ämnet barnsexturism är inte prioriterat av media, det gäller både i Senegal och Gambia. Medier har fokus på mer synliga aktuella frågor som ger rubriker, såsom politik, ekonomi, skandaler, sport, migration och barntiggeri (Senegal). Sedan Gambia blev ett fritt land är det inte tabu att tala om ämnet (gäller båda länderna). Det stora dilemmat är snarare att det inte finns resurser eller kunskap för att göra ordentlig research och det är mycket svårt att hitta berörda eller inblandade personer som vill bli intervjuade och litar på journalisten.
2. Journalisterna har i allmänhet ingen utbildning i att göra sociala reportage eller djupintervjuer. Detta ingår inte i journalistutbildningen. Vissa journalister har, via barnrättsorganisationer, fått grundutbildning i barns rättigheter, men det stannar mest på ett teoretiskt plan. Mer djupgående kunskaper krävs om de ämnen man vill jobba med för att man ska kunna påverka de grupper och individer som berörs mest.
3. I båda länderna är det fler och fler kvinnor som blir journalister. I första hand är det också kvinnorna som är intresserade av sociala frågor, men de har svårt att hävda sina intressen inför redaktionschefer och andra medieansvariga. Många kvinnliga journalister slutar sina jobb på grund av den hårda konkurrensen, de behöver organiserat stöd för att kunna skaffa sig mer inflytande.
4. Barn och unga som är direkt drabbade av fenomen som barnsexturism, barnhandel eller andra övergrepp, är de grupper som både barnrättsorganisationer och medier måste satsa mer på om de ska få sina röster hörda. Det visade bland annat intervjuerna med Voice of the Young i Gambia (liknande grupper finns också i Senegal). Det är via dem och via skolor, föräldragrupper och andra lokalsamhällsgrupper som media behöver arbeta i mycket större utsträckning för att nå fram till de underliggande orsakerna till den exploatering som sker, och för att börja bryta den tystnadskultur som råder. Lokalradio och TV-kanaler behöver användas mer för att nå människor både i stad och landsbygd med viktiga sociala och kulturella budskap, och inte bara låta kommersiella intressen ta över. Staten måste utveckla bättre strategier och policyer i frågor som rör barnsexturismen och ge stöd och resurser till de medieaktörer som kan nå ut med budskapen. Sociala medier måste också utnyttjas i större grad för kunskaps- och informationsöverföring, men också direkt för att skydda mot övergrepp mot barn och unga (hjälptelefoner för rapportering etc).

5. I Senegal finns ett nätverk för journalister som utbildats i barns rättigheter och som behöver fortsatt stöd för vidareutbildning i bland annat social rapportering. De behöver också få stöd till ökat utbyte och nätverkande med andra länder i regionen, särskilt Gambia. Det finns redan många journalister från Gambia som länge varit verksamma i Senegal och som behöver stöd om och när de återvänder till Gambia. Barnsexturismfrågan liksom barnhandeln i vidare mening, barnarbete och barntiggeri är alla gränsöverskridande problem som inte stannar vid en nationsgräns.

Svar till Sida

Fråga 1 - 3. Min resa till Senegal och Gambia har utan tvekan lett till ökade kunskaper om länderna. Jag har besökt Senegal tre gånger tidigare, men det var min första resa till Gambia. Jag har lärt mig mer om det aktuella läget i Gambia, där den nya regimen har lett till stora förändringar för journalister, pressfrihet råder och en allmän positivism hos människor som nu vågar prata fritt om allt. Inom mediebranschen har stora förändringar börjat ske, en ny privat tv-kanal har startat med helt nytt utbud för tittarna, mycket musik, internationella reportage etc. Samtidigt står landet inför väldigt stora ekonomiska utmaningar och det är brist på resurser överallt. Jag har också sett att turismen, Gambias största inkomstkälla, nu snabbt ökar igen. I Senegal är det uppenbart att de ökande klyftorna mellan rika och fattiga samt privatiseringen av media, har gått långt. Kommersiella intressen styr, man debatterar knappt sociala frågor utan mest politik och politiska skandaler, musik, sport, särskilt traditionell brottning, intervjuer av stora artister, religiösa ceremonier etc. Det råder yttrandefrihet i Senegal, men det betyder inte att allas röster blir hörda. Det är ett mycket patriarkalt samhälle och många frågor kommer inte upp i ljuset eftersom de stoppas av politiska, religiösa och ekonomiska intressen.

Genom mina observationer och intervjuer har jag fått ökad kunskap om hur olika bakgrundsfaktorer påverkar utvecklingen, särskilt kulturella faktorer som gör att människor inte vill tala om olika sociala problem eftersom det kan påverka deras roll inom familj och samhälle negativt på olika sätt. Eftersom det är fäderna inom familjerna som styr kan inte kvinnor och barn anförtro sig till grannar eller utomstående om övergrepp som sker inom den utvidgade familjens ramar. Att ändra sådana beteenden och tänkesätt kräver mycket tid och långa processer, och förändringen måste komma inifrån.

Fråga 4. Jag har fått ökat intresse för utvecklingsfrågor under mina resor till de två länderna. Jag ser detta som ett första steg i min research och vidareutbildning. Många dörrar har öppnats och jag skulle vilja fortsätta mitt kunskapsökande och välja vissa teman att arbeta vidare med, med mer research, reportage och djupintervjuer.

Fråga 5. Jag har ännu inte producerat något material, artiklar eller dylikt baserade på min resa, men är mycket intresserad av att jobba vidare med detta när tid och tillfälle erbjuds.